

Reorganisering af elsektoren efter reformen i 1999

Ole Jess Olsen

Januar, 2:2006

akf working paper indeholder foreløbige resultater af undersøgelser eller forarbejder til artikler eller rapporter. Læseren bør derfor være opmærksom på, at resultater og fortolkninger i den færdige rapport eller artikel vil kunne afvige fra et working paper. Working paper er ikke omfattet af de procedurer for kvalitetssikring og redigering, som gælder for akf-rapporter. akf working paper udgives kun på www.akf.dk og ikke i trykt form.

10. januar 2006 J.nr. 2655 or/jp

☎ 33145949 📧 68 e-mail or@akf.dk

Working paper

Reorganisering af elsektoren efter reformen i 1999

af Ole Jess Olsen

Indhold

Forord	2
English Summary	3
1. Sammenfatning	4
2. Indledning	4
3. Nogle begreber	5
4. Mekanismeteori	5
5. Opløsning af det vertikalt integrerede elmonopol – virkemidler	7
6. Relevant lovgivning i EU og Danmark	8
7. Kontekst	10
8. Outcome	12
9. Engrosmarkedet	13
10. Detailmarkedet	14
11. Nogle cases til belysning af udviklingen i selskabsstrukturen på detailmarkedet	16
12. Sager om problematisk unbundling	18
13. Konkluderende bemærkninger	19

Forord

Dette working paper er ét ud af en serie af følgende:

- Virkemidler i den danske elreform: Foreløbige antagelser om sammenhænge mellem kontekst, mekanismer og resultater (outcome), 2004, af Anders Larsen, Jesper Munksgaard, Ole Jess Olsen, Lene Holm Pedersen, Olaf Rieper og Eva Moll Sørensen
- Indtægtsrammeregulering i den danske elreform, 2005, af Eva Moll Sørensen
- Konkurrence på det danske elmarked efter reformen i 1999, 2006, af Ole Jess Olsen
- Forbrugerbeskyttelse og forsyningspligtselskaber, 2006, af Anders Larsen, Kristine Bang Nielsen og Olaf Rieper
- Obligation to buy and to subsidize green electricity, 2006, af Jesper Munksgaard og Marianne Schiöppffe

De i alt seks »working papers« er en del af resultaterne fra projektet om teoribaseret evaluering af den danske elreform og danner grundlag for en række artikler til internationale tidsskrifter, som vil blive udarbejdet efterfølgende.

Projektet gennemføres med støtte fra Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd.

Projektets medarbejdere er:

Anders Larsen (vicedirektør, akf)

Jesper Munksgaard (docent, akf)

Kristine Bang Nielsen (studentemedarbejder, akf)

Ole Jess Olsen (professor, RUC)

Lene Holm Pedersen (adjunkt, Institut for Statsvidenskab, KU)

Olaf Rieper (forskningsleder, akf)

Marianne Schiöppffe (studentemedarbejder, akf)

Eva Moll Sørensen (studentemedarbejder, akf)

Olaf Rieper

Januar 2006

English Summary

In order to make the competition reliable it is necessary to separate the network monopoly from production and sale, so-called unbundling, which can be done in a more or less radical way. In Denmark a solution was chosen separating competition and monopoly in legal units that were allowed to continue under the same ownership. The legislature did not want to replace the then owners, co-operative societies and municipalities, on the contrary. After having made the required split up into network companies, companies with obligation to supply and companies with competition activities the supply companies could get the necessary concessions to continue their activities, which almost all of them chose. From the two regional associations two new system responsible companies were made, Eltra and Elkraft system.

After the reform the Danish electricity sector has remained intact organisationally and ownership-wise. The anticipated structural rationalisation due to the fact that many years of monopoly had preserved the company structure has not taken place. The already many Danish electricity companies have increased further. This is mainly due to the legal demand of company split up and not due to any extensive sale and purchase of companies. The new companies are part of groups that are heirs from previous supply companies. The changes that have taken place have mainly been mergers of neighbouring companies. The many small transformer companies are still active and have in some cases cut the ties to the neighbouring network companies. There are far fewer companies with obligation to supply than network companies, but they are all part of the mentioned groups rooted in the traditional electricity sector. Only among the trading companies there are new ones, foreign electricity companies, oil companies and broker companies.

1. Sammenfatning

For at gøre konkurrencen troværdig er det nødvendigt at adskille netmonopolet fra produktion og salg, såkaldt »unbundling«, hvilket kan gøres mere eller mindre radikalt. I Danmark valgtes en løsning med adskillelse af konkurrence og monopol i juridiske enheder, der godt måtte fortsætte under samme ejer. Fra lovgivers side var der ikke noget ønske om aktivt at medvirke til at udskifte de daværende ejere, andelshavere og kommuner, med andre, snarere tværtimod. Forsyningsvirksomhederne kunne efter at have foretaget den krævede opdeling i netselskaber, forsyningspligtselskaber og selskaber med konkurrenceaktiviteter få de nødvendige koncessioner til at fortsætte med deres hidtidige aktiviteter, hvilket de stort set alle valgte. Fra de to regionale sammen slutninger blev udskilt to nye systemansvarlige selskaber, Eltra og Elkraft System.

Den danske elsektor er efter reformen organisatorisk og ejermæssigt forblevet intakt. Den strukturrationalisering, som var forventet, fordi mange års monopol havde konserveret selskabsstrukturen, har ikke fundet sted. De allerede mange danske elselskaber er blevet til endnu flere. Det skyldes fortrinsvis lovens krav om selskabsopdeling og ikke salg og køb af selskaber i noget større omfang. De nye selskaber indgår i koncerner, der er arvtagere fra de tidligere forsyningsvirksomheder. De ændringer, der har fundet sted, har fortrinsvis bestået i sammenlægninger af naboselskaber. De mange små transformerforeninger er fortsat aktive og har i nogle tilfælde kappet båndene til de omkringliggende netselskaber. Der er langt færre forsyningspligtselskaber end netselskaber, men de er alle en del af de nævnte koncerner med rod i den traditionelle elsektor. Kun blandt handelsselskaberne findes nye i branchen, udenlandske elselskaber, olieselskaber og mæglervirksomheder.

2. Indledning

Den danske elreform fra 1999 havde som hovedsigte at gennemføre EU's elmarkedsdirektiv fra 1996. Det var et centralt krav i dette direktiv, at monopol- og konkurrenceaktiviteter fremover skulle adskilles for at undgå krydssubsidiering i integrerede selskaber og således gøre det muligt for nye selskaber at komme ind på markedet. Gennemførelsen af denne adskillelse, der går under betegnelsen »unbundling«, er emnet for dette arbejdsrapport: Hvordan blev monopol og konkurrence organisatorisk adskilt i den danske elreform og med hvilke resultater?

Arbejdsrapporten er en del af et større projekt om den danske elreform, der tager udgangspunkt i en evalueringsteoretisk tilgang med følgende opdeling af analysen (se Larsen et al. 2004):

1. Den bredere kontekst, som reformen indgår i (C);
2. De teoretiske mekanismer, som kan forklare, hvordan reformen forventes at virke (M);
3. De resultater (O), som er reformens – tilsigtede eller utilsigtede – virkninger.

I det følgende diskuteres først den teoretiske begrundelse for unbundling som et middel til at sikre fungerende konkurrence i elsektoren. I forsyningssektorer præget af vertikalt integrerede monopoler bruges organisatorisk adskillelse af monopol og konkurrence kun i nogle tilfælde, da det også kan være forbundet med ulemper. De særlige forhold udpeges, som gør sig gældende i elsektoren, og som kan begrunde, at unbundling benyttes her. Derefter gennemgås den danske elreforms krav til organisatorisk adskillelse af monopol og konkurrence på henholdsvis engros- og detailmarkedet.

Den kontekst, som den danske elreform indgik i, og som er vigtig for at forstå både den konkrete udformning af de enkelte virkemidler og deres praktiske resultater, er emnet for det følgende

afsnit. EU's markedsdirektiv udgjorde den formelle ramme, men Danmarks mangeårige deltagelse i det nordiske elsamarbejde og den tidlige liberalisering i de andre nordiske lande er nok så vigtig for at forklare elreformens mere vidtgående krav til organisatorisk adskillelse af monopol og konkurrence.

I arbejdspapirets sidste del vurderes virkningerne af reformen. Hvilke organisatoriske ændringer har kravet om unbundling medført? Er resultatet en helt anden organisering af dansk elforsyning, herunder en helt anden ejerstruktur, eller er der blot tale om kosmetiske ændringer for at opfylde lovens krav? Er monopol og konkurrence reelt blevet adskilt i den nye struktur? Ændringerne dokumenteres dels ved en oversigt over (de fleste af) de nuværende elselskabers organisation og dels ved nogle udvalgte cases, der illustrerer, hvor sammensat den danske virkelighed er fem år efter reformen.

I konklusionen diskuteres to alternative fortolkninger af elreformens virkninger. Den ene er positiv og siger, at det reelt er lykkedes at adskille monopol og konkurrence og dermed opfylde en vigtig forudsætning for reformens succes. Den anden er negativ og siger, at hensynet til de eksisterende elselskaber var så fremtrædende, at reformens virkninger mest var kosmetiske. Gennemgangen i arbejdspapiret antyder, at den positive fortolkning passer bedst på engrosmarkedet, mens den negative passer bedst på detailmarkedet.

I sommeren 2004 blev elloven ændret for at løse nogle af de problemer, som reformens praktisering havde skabt. Af betydning for den organisatoriske adskillelse af monopol og konkurrence har staten fra januar 2005 overtaget de systemansvarlige selskaber, ligesom der er indført mere lempelige regler for vertikal integration. Virkningerne af disse ændringer vil ikke blive diskuteret i arbejdspapiret. Det vil de meget betydelige organisatoriske omlægninger, som har fundet sted i 2005 som følge af DONG's opkøb af en række netselskaber, heller ikke.

3. Nogle begreber

Vertikal integration: Flere led i en forsyningskæde drives af samme virksomhed (ejerkræds). I elforsyning har det typisk omfattet produktion, transport og salg af elektricitet samt forsyning af engros- og detailmarkedet.

Vertikalt integreret monopol: Den vertikalt integrerede virksomhed har monopol i de enkelte led i forsyningskæden. Det klassiske elselskab havde således monopol på produktion og forsyning af slutkunderne i et geografisk afgrænset område (kommune, region, nation).

Unbundling: Organisatorisk adskillelse af de enkelte led i forsyningskæden, der skal sikre gennemsigtighed og (hos tidligere integrerede forsyningsmonopoler) modvirke krydssubsidiering.

Naturligt monopol: De samfundsøkonomiske omkostninger er lavere ved at have en enkelt virksomhed til at stå for forsyningen end ved at have flere (konkurrerende) virksomheder til at gøre det¹. Elnet er et typisk naturligt monopol. Bemærk, at det altid er teknologi- og efterspørgselsafhængigt og derfor ikke særlig »naturligt«.

4. Mekanismeteori

1 Teknisk siges omkostningsfunktionen at skulle være strengt subadditiv (se Baumol, Panzar og Willig 1982).

Elsektoren var inden liberaliseringen ligesom andre forsyningssektorer organiseret som et vertikalt integreret monopol. Den teoretiske begrundelse for denne organisationsform kaldes »naturligt monopol«, dvs. at det samfundsøkonomisk er mest effektivt at lade en enkelt virksomhed stå for forsyningen. Tilsvarende er det teoretiske grundlag for liberaliseringen, at det naturlige monopol kun omfatter en del af forsyningsvirksomheden, der kan opdeles i tjenester (energi, vand, samtaler, transport mv.) og et infrastrukturnetværk (ledninger, kabler, skinner og lufthavne), som det er nødvendigt at have adgang til for at kunne levere tjenesterne. Heraf er det kun netværket, der udgør et naturligt monopol.

For liberaliseringen kan den hidtidige vertikale integration af forsyningsvirksomhederne være et problem, fordi en af de virksomheder, der konkurrerer om at sælge tjenesteydelser, også ejer det netværk, som alle skal have adgang til for at kunne deltage på markedet. For at dette skal kunne fungere optimalt, skal alle helst have adgang på ensartede betingelser. Der er flere løsninger på problemet, som har været taget i brug, enten hver for sig eller i forskellige kombinationer (se Newbery 1999). Nogle gange har løsningen været at acceptere en fortsættelse af den vertikale integration, men kombineret med en regulering af adgang til og brug af infrastrukturnetværket for således at sikre konkurrenterne ensartede betingelser. En anden løsning består i vertikal adskillelse af det tidligere integrerede monopol i selvstændige netværkselskaber og tjenestudbydere (såkaldt »unbundling«). Ved valg af den sidste løsning vil myndighederne dog ofte vælge også at regulere infrastrukturadgangen – som ved elliberaliseringen .

Det er ikke uden videre klart, hvad der er den bedste løsning. Både den teoretiske litteratur og praktiske eksempler peger på en række mulige samfundsøkonomiske fordele ved vertikal integration. Det kan være teknologisk bestemte samdriftsfordele (»economies of scope«) mellem forskellige led i forsyningskæden, hvis udnyttelse desuden stiller krav om teknisk koordinering mellem anlægsinvesteringerne i de enkelte led. Hvis disse ejes af forskellige selskaber, skal koordineringen opnås gennem kontrakter, der giver anledning til problemer med incitamentforenelighed (det klassiske »hold up«-problem ved samhörende investeringer i jernbanenet og togsæt, i kulminer og kulfyrede kraftværker og i kraftværker og transmissionsnetværk, se Goldberg 1976). Den teoretiske litteratur har også udpeget andre situationer, hvor vertikal integration af to på hinanden efterfølgende led i forsyningskæden kan være samfundsøkonomisk fordelagtig (for at undgå såkaldt »dobbelt marginalisering« og »input substitution«, der kan forekomme, hvis de enkelte led drives af hver sit monopol, se Tirole (1988): kap. 4; og Perry (1989)).

Det er samtidig klart, at vertikal integration mellem monopol og konkurrence kan skabe problemer, fordi den integrerede virksomhed har stærke incitamenter til at udnytte sin markedsmagt til at opnå en højere indtjening, hvor det er samfundsøkonomisk skadeligt (se en gennemgang af litteraturen i Armstrong, Cowan og Vickers 1995: kap. 5). Det er derfor nødvendigt i det enkelte tilfælde at afveje de samfundsøkonomiske fordele og ulemper ved henholdsvis vertikal integration og vertikal adskillelse, når der skal liberaliseres.

Afvejningen kan godt falde forskelligt ud for forskellige forsyningssektorer, da disse på trods af det fælles træk, at de alle leverer tjenester gennem et infrastrukturnetværk, ved nærmere eftersyn kan vise sig at have ret forskellige egenskaber. Vertikal adskillelse har således været den foretrukne løsning ved liberaliseringen af el- og gasforsyning, fordi fordelene ved vertikal integration mellem monopol og konkurrence anses for begrænsede. Dette skyldes først og fremmest, at forbrugerne ikke efterspørger kWh eller m³ gas fra en bestemt producent, der derfor uspecificeret kan indføres i og udtages fra det fælles system. Der findes hævdevundne tekniske standarder for nettet, som de tilsluttede kraftværker kender og er designet til at respektere. Endvidere kan en samfundsøkonomisk hensigtsmæssig placering af nye værker tilskyndes gennem de valgte tilslutnings- og netafgifter. I modsætning hertil har liberaliseringen af telesektoren stort set ikke prakti-

seret vertikal adskillelse af de tidligere telemonopoler. Dette skyldes, at den enkelte teleydelse er specifik og kræver kontrol fra afsender til modtager, samt at den meget hurtige teknologiske udvikling kræver koordinerede forbedringer i forskellige led af forsyningskæden, hvilket kan blive bremset af hold up-problemer ved en vertikal opdeling af nettet mellem forskellige selskaber (se Newbery 1999: kapitel 5).

De særlige problemer med at sikre ensartede adgangsbetingelser til infrastrukturen i de liberaliserede netværksindustrier er blevet fulgt op i den nyere konkurrenceretlige litteratur. Infrastrukturen betegnes her som en »Essential Facility«, der kan give anledning til »misbrug af dominerende stilling«, hvis ejeren besværliggør adgangen for de konkurrenter, der skal bruge den til at udbyde deres tjenester².

5. Opløsning af det vertikalt integrerede elmonopol – virkemidler

Før liberaliseringen forsynede et vertikalt integreret monopol et geografisk afgrænset område. Monopolet var enten organiseret i et fælles selskab, gennem ejerskab eller gennem leveringskontrakter af lang varighed. I engrosleddet var kraftværker, transmission og systemansvar næsten altid samlet i fælles selskaber, mens distribution og salg af el til slutkunder ligeledes var integreret. Vertikal integration mellem engros- og detailmarked var også hyppigt forekommende. I Danmark havde distributionsselskaberne monopol på netdrift og levering af el i hvert sit forsyningsområde. Tilsvarende havde kraftværkerne leveringsmonopol i et område, der var sammensat af et antal distributionsselskaber. Integrationen mellem de to led var sikret både gennem distributions-selskabernes ejerskab til kraftværkerne og gennem leveringskontrakter. Endelig havde de to elværkssammenslutninger, Elsam og Elkraft, monopol på udveksling af el mellem kraftværksområderne og med udlandet. Den vertikale integration blev ikke opfattet som et problem, men nærmest som en fordel på grund af samdriftsfordelene mellem produktion og net samt mellem net og levering til slutkunder.

Opdeling af de vertikalt integrerede elselskaber (»unbundling«) i monopol og konkurrence blev hurtigt i liberaliseringsprocessen fremhævet som en nødvendig forudsætning for at gøre konkurrencen troværdig og dermed fungerende. Det gælder først og fremmest de tidlige liberaliseringer i England og Norge. At nøjes med regulerede adgangsbetingelser blev anset som en for svag organisationsform til at sikre fungerende konkurrence.

Det har dog langt fra været nogen ukompliceret proces at gennemføre de nødvendige selskabsadskillelser. De steder, hvor elmonopolet var statsejet, var unbundlingen juridisk set uproblematisk at gennemføre. Alligevel var flere lande modstandere, hvilket først og fremmest gjaldt Frankrig. De steder, hvor elsektoren overvejende var privat (eller kommunalt) ejet, har det været mere kompliceret at gennemtvinge en organisatorisk adskillelse mellem monopol og konkurrence, da det kunne komme på kant med ekspropriationsbestemmelserne i de enkelte landes forfatninger.

Der kan skelnes mellem forskellige grader af formel »unbundling« af monopol og konkurrence:

- Særskilte regnskaber hos et integreret elselskab.
- Organisationsopdeling med særskilt ledelse hos et integreret elselskab.

2 »Man taler i nyere europæisk konkurrenceretlig sammenhæng ofte om en »Essential Facility-doktrin«, hvormed centrerer om den problemstilling, at en indtrængende virksomhed søger at få adgang til en indretning (facility) med sigte på at kunne levere til et tilknyttet marked, normalt videre i omsætningskæden (downstream). Den konkurrenceretlige problematik vil herved ofte kompliceres af, at facility-indehaveren desuden er kommercielt aktiv på downstream-markedet.« (Fejø 2003: 129).

- Opdeling i adskilte juridiske enheder, men med fortsat fælles ejerskab.
- Opdeling i adskilte juridiske enheder uden fælles ejerskab.

De faktiske forhold (»de sociologiske realiteter«) behøver ikke at svare til den formelle unbundling, da formelt adskilte selskaber i praksis ikke behøver at iagttage »arm's length«-relationer i deres indbyrdes forhold.

Internationalt er adskillelsen mellem monopol og konkurrence først blevet gennemført på engrosmarkedet (produktion udskilles fra systemansvar og transmission), mens udviklingen er gået meget langsommere på detailmarkedet (handel med el udskilles fra drift af distributionsnettet). Unbundling af virksomheder, der både producerer el og som ejer distributionsvirksomheder, er ikke blevet forfulgt særlig meget³. I EU-Kommissionens sidste statusrapport for udviklingen på elmarkedet fremgår de meget varierende resultater af bestræbelserne på unbundling (se tabel 1).

Tabel 1
Gennemførelsen af EU's markedsdirektiv

	Markedsåbning (%)	Tredjeparts adgang	Unbundling – transmission og systemansvar	Unbundling – distribution
Østrig	100		Juridisk adskilte enheder	Juridisk adskilte enheder
Belgien	c. 90		Juridisk adskilte enheder	Juridisk adskilte enheder
Danmark	100		Juridisk adskilte enheder	Juridisk adskilte enheder
Finland	100		Adskilt ejerskab	Regnskabsadskillelse
Frankrig	70	Minus husholdninger	Juridisk adskilte enheder	Adskilt ledelse
Tyskland	100		Juridisk adskilte enheder	Regnskabsadskillelse
Grækenland	62	Minus husholdninger	Juridisk adskilte enheder	Ingen
Irland	56	>1 GWh	Juridisk adskilte enheder	Adskilt ledelse
Italien	79	Minus husholdninger	Adskilt ejerskab	Adskilt ledelse
Luxembourg	57	>20 GWh	Adskilt ledelse	Adskilt ledelse
Holland	100		Adskilt ejerskab	Adskilt ledelse
Portugal	100		Adskilt ejerskab	Regnskabsadskillelse
Spanien	100		Adskilt ejerskab	Juridisk adskilte enheder
Sverige	100		Adskilt ejerskab	Juridisk adskilte enheder
England	100		Adskilt ejerskab	Juridisk adskilte enheder
Norge	100		Adskilt ejerskab	Juridisk adskilte enheder / regnskabsadskillelse

Kilde: Commission of the European Communities, 2005.

6. Relevant lovgivning i EU og Danmark

I EU's elmarkedsdirektiv fra 1996 indgik der krav til vertikal separation, men bestemmelserne var meget begrænsede i deres sigte. Således krævedes kun den mildeste form for unbundling, nemlig regnskabsmæssig adskillelse mellem monopol og konkurrence⁴:

»Integrerede elektricitetselskaber skal for at undgå forskelsbehandling, krydssubsidiering og konkurrenceforvriddning i deres interne regnskabsføring føre separate regnskaber for deres produk-

3 Fx har de svenske producentselskaber gennem opkøb af distributionselskaber øget deres dominans over distributionen (se Bladh 2002).

4 Bestemmelserne om unbundling er blevet strammet op i EU's reviderede elmarkedsdirektiv fra 2003.

tions-, transmissions- og distributionsaktiviteter og, hvor det er relevant, konsoliderede regnskaber for andre, ikke-elektricitetsrelaterede aktiviteter, således som de ville skulle gøre, såfremt de pågældende aktiviteter blev udført af særskilte selskaber. De skal i noterne til regnskaberne opføre en særskilt balance og en særskilt resultatopgørelse for hver aktivitet.« Art. 14, stk 3.

I de lande, der havde indført konkurrence i løbet af 1990'erne, England og de andre nordiske lande, var der fra starten på engrosmarkedet blevet gennemført en selskabsmæssig adskillelse mellem systemansvar/transmission og produktion, mens det almindelige på detailmarkedet var at nøjes med regnskabsmæssig adskillelse mellem distribution og handel med el. Detailmarkedet kom først rigtigt i gang i disse lande for mindre kunder i slutningen 1990'erne.

I lov nr. 234 fra 1999, der implementerer EU-direktivet i Danmark, er disse erfaringer om selskabsmæssige forhold medtaget, og loven er på dette punkt mere vidtgående end direktivets krav. Loven er også mere vidtgående end praksis i de tidligt liberaliserede lande, idet der kræves, at distribution og handel med el placeres i juridisk adskilte enheder. Lovgivers syn på unbundling fremgår af de generelle bemærkninger til loven:

»Den fremtidige selskabsregulering af elsektoren sigter primært på en klar adskillelse mellem monopol- og konkurrenceområder. Produktion og handel med elektricitet skal fremover være underlagt konkurrence, mens netdrift og systemansvar skal fungere som en offentlig infrastruktur, der stilles til rådighed for alle brugere af systemet. Der vil endvidere blive etableret særlige forsyningspligtvirksomheder, som skal tilbyde alle forbrugere i forsyningsområdet elleverancer. I udgangspunktet vil de nuværende distributionsselskaber fortsat fungere som netselskaber. Hvis de påtager sig andre opgaver som for eksempel handel med elektricitet og forsyningspligtvirksomhed, skal disse aktiviteter være selskabsmæssigt udskilt.« (Bemærkninger, pkt. 1.7. Hovedindholdet i aftalen om elreformen).

Disse generelle betragtninger følges op i lovens paragraffer med en præcisering af kravene til adskillelsen mellem monopol og konkurrence. Kravene til unbundling defineres i to paragraffer, henholdsvis § 38 og § 97, hvor den første kun skal gælde for erhvervelser, der finder sted efter lovens ikrafttræden, mens den kommende ejerstruktur for de eksisterende elforsyningsvirksomheder vil blive reguleret efter den anden paragraf.

I loven sondres mellem kollektive elforsyningsvirksomheder og kommercielle virksomheder. De første er sådanne, der har bevilling til på regulerede vilkår at drive net-, transmissions-, forsyningspligtig eller systemansvarlig virksomhed. I henhold til § 38 må kommercielle elproduktions- og elhandelsvirksomheder kun have begrænset indflydelse på kollektive elforsyningsvirksomheder (<15% af den samlede kapital og ingen bestemmende indflydelse i deres ledende organer). Da forsyningspligtvirksomheden blev anset for halvkommerciel, er der tilsvarende begrænsninger på dens mulige ejerskab af andre kollektive elforsyningsvirksomheder (net, transmission og systemansvar). I bemærkningerne til loven motiveres disse bestemmelser med hensynet til konkurrencen, som kræver, at netvirksomheder og systemansvarlige virksomheder optræder uafhængigt og ensartet over for alle brugere af elsystemet.

I overgangsbestemmelsen § 97 hedder det:

»En virksomhed, som ved lovens ikrafttræden lovligt udøvede virksomhed, som efter denne lov er bevillingspligtig, har ret til at få bevilling til sin virksomhed, når

1. virksomheden erklærer at ville opfylde de forpligtelser, som pålægges denne efter bestemmelserne i loven og i bevillingen,
2. virksomhedens vedtægter ikke strider imod bestemmelser i denne lov eller regler udstedt i medfør af loven og kan godkendes af miljø- og energiministeren, og
3. virksomheden opfylder de i denne lov stillede krav for at kunne meddeles bevilling.«

Eftersom de danske elselskaber ønskede at fortsætte deres virksomhed efter liberaliseringen, blev det ikke bestemmelserne i § 38, men derimod overgangsbestemmelserne i § 97, der kom til at dominere reformens praktiske gennemførelse. Bestemmelsen gjorde det muligt for distributionselskaberne at fortsætte deres virksomhed gennem bevilling til at drive henholdsvis netvirksomhed og forsyningspligtvirksomhed. Det var en betingelse for den nye bevilling, at:

1. distributionsselskabernes direkte og indirekte ejerandele i elproduktionsvirksomheder, transmissionsvirksomheder, systemansvarlige virksomheder og forsyningspligtige virksomheder overføres til de nye netvirksomheder
2. for eksisterende elforsyningsvirksomheder, som ligger inden for en fælles ejerkreds, skal der etableres en juridisk struktur, hvor det er netvirksomheden, der er den direkte modervirksomhed for de øvrige virksomheder (se bemærkningerne til lovens § 97).

Betingelsen skal tjene et dobbelt formål. For det første skal den sikre, at eventuelle overskud fra elproduktionsvirksomheder, der ikke længere er underkastet »hvile i sig selv«, vil tilfalde net-selskaberne, hvor de indgår i disses indtægtsrammer og således kommer forbrugerne til gode. Bag dette formål ligger den betragtning, at de værdier, der er opsparet i elselskaberne efter den tidligere lovs ikrafttræden i 1977, tilhører forbrugerne, og derfor skal deres afkast også gøre det. Dette formål har intet at gøre med hensynet til fungerende konkurrence på det liberaliserede elmarked. Det har det andet derimod, hvor det hedder, »at kommercielle ejerinteresser ikke får indflydelse på de kollektive elforsyningsvirksomheders drift, hvilket kunne være skadeligt for en fri konkurrence og skabe en risiko for misbrug« (bemærkningerne til lovens § 97).

I lovens § 47 behandles vertikal separation specielt i forhold til systemansvar og transmission. I udgangspunktet skal disse aktiviteter placeres i juridisk selvstændige enheder, som også skal være selvstændige i forhold til netvirksomhederne. Der kan dog dispenseres fra dette krav, hvad der rent faktisk også blev, idet Eltra fik lov til at fortsætte som en integreret virksomhed for systemansvar og transmission. Elkraft blev formelt opdelt i to selskaber, Elkraft System og Elkraft Transmission, men fortsatte i praksis som en integreret virksomhed.

Essensen i loven er således, at produktion selskabsmæssigt skal skilles fra systemansvar og transmission, og at netvirksomhed ligeledes selskabsmæssigt skal skilles fra forsyning og handel med el. Men lovgiver havde intet ønske om at ændre grundlæggende ved den hidtidige struktur i den danske elsektor, hvor distributionsselskaberne ejede kraftværker, transmission og systemansvar (se figur 1). Loven præciserer blot, under hvilke formelle rammer denne struktur kan udfolde sig i fremtiden: Ejerskabet til sektorens virksomheder skal fremover ligge hos de selskaber, der som arvtagere til de tidligere distributionsselskaber får netbevilling, og som vil blive underkastet vidtgående offentlig regulering af priser, adgangsbetainger og organisation (af hensyn til bevarelse af »forbrugerejet«, se Larsen et al. 2006). Det gælder også de nye forsyningspligtselskaber, der fra distributionsselskaberne overtager leveringen af el til de kunder, der ikke har tredjeparts adgang eller ikke vil benytte sig af den.

Ellovens tilgang til unbundling var således adskillelse af monopol og konkurrence i juridisk selvstændige enheder, mens loven ikke indeholdt noget krav om adskilt ejerskab, kun om ejerskabets placering.

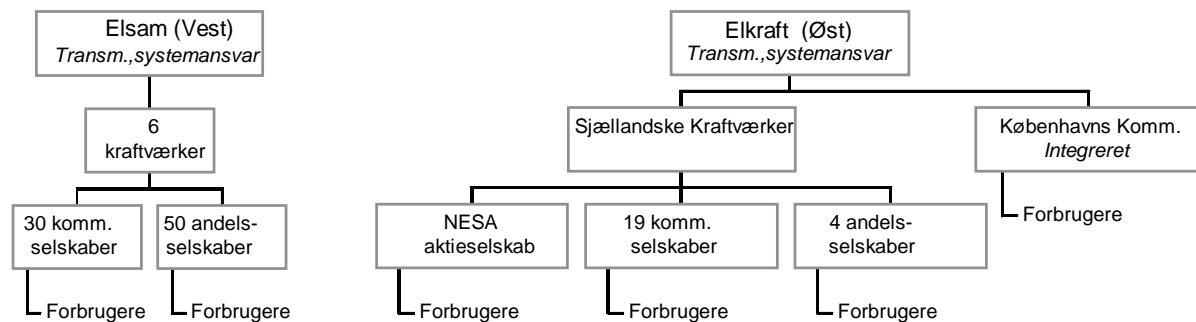
7. Kontekst

Selv radikale reformer indeholder som regel et betydeligt element af kontinuitet. Det gælder også for den danske elreform fra 1999. Den relevante *organisatoriske kontekst* er den særlige danske tradition for »bottom-up« ejerskab af elsektoren, kaldet »forbrugerejet«, hvor distributionen enten

varetages af forbrugerejede andelsselskaber eller af kommunale forsyningsvirksomheder, og hvor disse distributionselskaber ejer hele overbygningen, bestående af kraftværker, transmission, lastfordeling og systemansvar.

Elsam i Vestdanmark var før reformen ejet af 6 kraftværkselskaber, der igen var ejet af 30 kommunale forsyningsvirksomheder og 50 andelsselskaber. Elkraft i Østdanmark var ejet af Sjællandske Kraftværker (SK) og Københavns Kommune. SK var domineret af NESAs, men også distributionselskaber uden for København havde ejerandele (først og fremmest de to store, SEAS og NVE).

Figur 1
Dansk elforsyning i 1998

Som følge af den mere ensartede og opsplittede ejerstruktur i Vestdanmark var Elsam en stærkere organisation end Elkraft, der var domineret og præget af Københavns overvægt i Østdanmark. To store selskaber, NESAs og Københavns Elforsyning, med mange års tradition for et konfliktfyldt samarbejde, var her de dominerende (se Federspiel 2002). Elsam havde allerede i 1998, altså inden loven blev fremsat i 1999, gennemført en adskillelse mellem produktion og systemansvar og fik hurtigt derefter sluttet de vestdanske kraftværker sammen i et fælles selskab. Denne proces var mere besværlig og langvarig i Østdanmark.

På distributionsniveau er der i tidens løb sket en del sammenlægninger, mest af lokale andelsselskaber til større selskaber. Nogle gange har sammenlægningerne også omfattet kommunale selskaber (se Wistoft et al. 1991 og 1992). Før reformen var der omkring 100 distributionsvirksomheder (se tabel 2), hvoraf knap halvdelen var kommunale og resten andelsselskaber (inkl. nogle, hvor kommunale virksomheder i tidens løb var fusioneret med andelsselskaber, og hvor interessentskabet eller den selvejende institution var blevet valgt som selskabsform). Der var kun et enkelt aktieselskab, NESAs, men det var overvejende kommunalt ejet (SEAS, der forsynede Sydsjælland og Lolland-Falster, havde tidligere været et aktieselskab). Virksomhederne var vidt forskellige i størrelse, spændende fra selskaber med under 1000 kunder og årlige leverancer på under 10 GWh el til nogle få store med flere hundrede tusinde kunder og årlige leverancer på over 1000 GWh. Ud over disse distributionsvirksomheder eksisterede der fortsat knap 50 transformerforeninger, der havde modstået mange års fusionstendens. De fleste lå i Vendsyssel og på Fyn. De havde ikke selvstændig netbevilling og arbejdede tæt sammen med det omsluttende distributionselskab.

Tabel 2**Danske distributionsselskaber i 1998 fordelt efter organisationsform og størrelse**

	<100 GWh	100-500 GWh	500-1000 GWh	>1000 GWh
Kommunale forsyningsvirksomheder	20	20	5	1
Andelsselskaber	14	15	9	2
Blandede selskaber	3	6	3	
Aktieselskaber				1
Sum	37	41	17	4

Kilde: Olsen og Skytte 2002.

Den *politiske kontekst* var stærkt præget af den organisatoriske tradition, hvor »forbrugerejet« blev anset som et absolut gode, der skulle bevares under de nye vilkår. For lovgiver var det sidste nok vigtigere end hensynet til effektiv konkurrence.

På denne baggrund kan det måske undre, at kravene til unbundling i den danske reform var langt mere vidtgående end krævet i EU's direktiv fra 1996. Dette skal ses som et udtryk for den danske elsektors mangeårige tætte samarbejde med elselskaberne i de andre nordiske lande, et samarbejde som havde mange fordele, og som både elselskaber og politikere ønskede at fortsætte. For at dette skulle være muligt, måtte den danske reform ikke afvige for meget fra de organisatoriske rammer, der var blevet udstukket i de andre nordiske lande, hvilket også fremgår af bemærkningerne til loven:

»Med forslaget skabes en parallel til den måde, elsektoren er organiseret på i Norge og Sverige i forbindelse med liberaliseringen i disse lande. I Norge og Sverige er der via det statslige ejerskab til nettene ligeledes tale om en offentlig reguleret infrastruktur, mens produktion og handel med elektricitet er undergivet konkurrence.« (Bemærkninger, pkt. 2, Lovforslagets indhold).

På grund af »hvile i sig selv«-reguleringen var selskabernes *økonomiske* udgangspunkt nogenlunde ensartet. De havde ikke haft mulighed for at opspare kapital på anden måde end gennem anlægsaktiver, hvor investeringstidspunktet gjorde, at nogle selskaber havde et nyere kapitalapparat end andre. Finansieringsformen under det hidtidige system, hvor det meste af anlægsinvesteringerne forlods blev betalt over elregningen, gjorde imidlertid, at selskaberne ikke havde haft noget incitament til at udskyde nødvendige investeringer og køre med nedslidte anlæg. De bogførte værdier under »hvile i sig selv« kan ikke forventes at afspejle de selskabsværdier, som vil gælde under konkurrencevilkår. Dette er især tilfældet for kraftværkerne, hvor handelsværdien under konkurrencevilkår er bestemt af deres forventede indtjeningsevne. Det samme gælder i udgangspunktet for de kollektive elforsyningsvirksomheder, men her er den forventede indtjeningsevne i høj grad bestemt af (forventningerne til) den fremtidige regulering.

8. Outcome

Indikatorer for reformens outcome skal sige noget om, hvorvidt reformens erklærede mål for unbundling blev nået. I overensstemmelse med rapportens udgangspunkt, at undersøge elreformen som en liberaliseringsreform, er det især målsætningen om at sikre fungerende konkurrence, der har interesse. Målsætningen om bevarelse af »forbrugerejet« vil blive diskuteret som en (vigtig) bibetingelse, der eventuelt »skygger« for liberaliseringshensigten.

Med udgangspunkt i de lovbestemte krav til vertikal separation vil de efterfølgende ændringer i den danske elsektors organisering blive gennemgået, først på engrosmarkedet med produktion,

transmission og systemansvar og siden på detailmarkedet med distributionsnet og forsyning af slutkunder⁵. Dernæst vil de virkninger, som den faktiske gennemførelse af lovens intentioner om vertikal separation har haft på udviklingen af konkurrence på det danske elmarked, blive diskuteret.

9. Engrosmarkedet

Allerede inden reformen havde den vstdanske elsektor gennemført den nødvendige adskillelse af monopol og konkurrence ved at udskille systemansvar og transmission i et særligt selskab Eltra (oprettet i 1998). Samtidig blev den fusion mellem de seks kraftværkselskaber i et nyt aktieselskab med navnet Elsam, der havde været diskuteret i den foregående periode, gennemført. De nye selskaber, Eltra og Elsam, havde samme ejerkreds, der som følge af ellovens særlige krav om placering af ejerandele (§ 97) blev de nye netselskaber i Vestdanmark.

I Østdanmark blev Elkraft System og Elkraft Transmission (i praksis et fælles selskab i henhold til lovens undtagelsesbestemmelse § 47, stk. 2) dannet, og ejerskabet overført til NESA, Københavns Energi og nogle andre netselskaber. Senere blev kraftværkerne hos Københavns Energi og Sjællandske Kraftværker sluttet sammen i et nyt produktionsselskab, Energi E2, med nogenlunde samme ejerkreds som Elkraft.

Har adskillelsen i produktion og systemansvar været troværdig, når der tages hensyn til den fælles ejerkreds? Det er min klare opfattelse, at det har den. En indikator er de sager, som de to systemansvarlige selskaber har rejst mod produktionsselskaberne for misbrug af markedsmagt (se arbejdsrapport om konkurrence), som eksemplificerer den betydning, de har valgt at tillægge deres funktion med tilsyn af engrosmarkedet. De systemansvarlige er også blevet medejere af Nord Pools spotmarked, der er en central institution for konkurrencen på det nordiske og det danske elmarked. Der har ikke været sager, hvor andre producenter har anklaget de to systemansvarlige for at favorisere de produktionsselskaber, som de deler ejere med. Der har dog været klaget over, at transmissionstarifferne er indrettet, så de favoriserer kraftværkerne på bekostning af forbrugerne⁶.

Hvorfor er det gået sådan for forholdet mellem to virksomheder, hvis medarbejdere i mange år arbejdede i samme virksomhed? Forklaringen skal måske hentes i organisationssociologien. Da elreformen skulle gennemføres, var der uklarhed om en række institutionelle forhold. Blandt andet blev reguleringsfunktionerne delt mellem tre myndigheder, Energitilsynet, Energistyrelsen og Konkurrencestyrelsen, der først skulle finde deres fremtidige roller. I den situation var der en række opgaver, som skulle fordeles, og som de systemansvarlige med deres særlige baggrund og ekspertise havde gode muligheder for at påtage sig. Dette sikrede dem og deres medarbejdere en vigtig rolle i det fremtidige elsystem, men det forudsatte, at de var i stand til at udvise en adfærd, der demonstrerede uafhængighed. Også det tætte samarbejde med de andre nordiske systemoperatører om at få det nordiske elmarked til at fungere stillede lignende krav til uafhængig adfærd.

5 De betydelige ændringer af den danske elsektor, som har fundet sted i 2005 som følge af DONG's opkøb af selskaber, er ikke medtaget i gennemgangen.

6 Foreningen af Slutbrugere af Energi (FSE) klagede i januar 2004 til Energitilsynet over fastsættelsen af transmissionstarifferne, som foreningen mente diskriminerede elkunderne til fordel for kraftværkerne, der betalte langt mindre. Energitilsynet afviste klagen, bl.a. med henvisning til hensynet til internationale aftaler om ensartede tariffprincipper i Norden og EU (se Energitilsynets Afgørelse af 27. september 2004, Eltra amba og Elkraft System a.m.b.a. – Foreningen af Slutbrugere af Energi klager over net- og systemtariffer for 2004).

10. Detailmarkedet

Omstillingen og gennemførelsen af vertikal separation på detailmarkedet er en langt mere broget affære at beskrive og analysere end den tilsvarende udvikling på engrosmarkedet. Her forekommer der alt fra kun kosmetiske tilpasninger til de nye krav til meget omfattende organisatoriske omlægninger. Grundlæggende er det dog lykkedes med få undtagelser at fastholde de nye net- og forsyningspligtselskaber inden for den traditionelle ejerkreds. Det er også karakteristisk, at antallet af aktører ikke er blevet meget mindre som følge af de stedfundne fusioner – aktør skal her forstås som en koncern. Som følge af lovens krav til at udskille aktiviteter og placere dem i særlige selskaber er der juridisk set blevet mange flere selskaber.

Det relevante for den nye selskabsstruktur og for opfyldelsen af lovens krav til unbundling har været overgangsbestemmelserne i § 97, der siger, at de tidligere distributionsselskaber har ret til at fortsætte som henholdsvis netselskaber og forsyningspligtselskaber, hvis de underkaster sig bestemmelsen om at placere de forskellige aktiviteter i adskilte juridiske enheder og lægge ejerskabet hos netselskabet (se ovenfor). Og det gjorde de så, bare på en række forskellige måder.

Netselskaber

Der var ved udgangen af 2004 115 netvirksomheder (inkl. transformerforeninger). Det fremgår af tabel 3, at ca. 40% nu er organiseret som aktieselskaber, der tegner sig for 77% af elsalget og 75% af kunderne. Ti af disse aktieselskaber er 100% kommunalt ejede. Der er tale om meget store forskelle mellem de enkelte selskaber, hvor de ti største står for ca. 60% af elsalget (strengt taget transport af el til kunderne, da netselskaberne ikke sælger el), mens transformerforeningerne tilsammen står for under 1% og for en dels vedkommende har betydeligt under 1.000 tilsluttede kunder. Aktieselskaberne er gennemsnitligt store, andelsselskaberne er små (inkluderer også transformerforeninger), mens de kommunale selskaber størrelsesmæssigt ligger midt imellem. Det skal understreges, at der er meget store forskelle i størrelse inden for den enkelte kategori⁷.

Tabel 3

Netvirksomheder fordelt efter organisationsform i 2004

	Antal selskaber	Elsalg (GWh)	Antal kunder (1000)
Aktieselskaber	38	23.374	2.078,4
Andelsselskaber	51	3.058	279,4
Kommunale selskaber	15	4.703	501,5
Aktieselskaber 100% ejet af en kommune	10	2.113	243,1
Andet	1	<!	<!
Sum	115	33.249	3.102,5

Kilde: Dansk Energi, 2004: s. 15.

Netselskaberne udgør således en meget broget skare med store og små selskaber, selskaber der indgår i en koncernstruktur, og selskaber der kun driver områdets elnet. Den følgende oversigt

⁷ NESAs var langt det største aktieselskab med et elsalg på 5.418 GWh, mens det mindste, Hurup, kun leverede 23 GWh i 2004. Tilsvarende var SEAS Distribution det største andelsselskab med et elsalg på 1.916 GWh, mens en række selskaber kun leverede omkring 1 GWh. Københavns Energi var den største kommunale forsyningsvirksomhed med et elsalg på 2.796 GWh, mens det mindste, Nykøbing Sjælland, kun leverede 33 GWh.

bygger på de 67 netvirksomheder, der har en aktiv hjemmeside (der indgår også transformerforeninger). Af disse er 45 aktieselskaber, 16 andelsselskaber og 6 kommunale forvaltninger. Af de 45 aktieselskaber er de 9 100% kommunalt ejede, mens de 28 indgår i en koncern med et andels-selskab eller en selvejende institution som moderselskab. De eneste »rigtige« aktieselskaber er NESAs og Energi Jylland, der for et par år siden blev overtaget af DONG. Oplysningerne om de 67 virksomheder findes i det vedhæftede appendiks.

Hvad indgår så i nutidens elforsyningskoncern? Det mest almindelige for de større selskaber, men også for flere mindre, er at have et forsyningspligtselskab og et serviceselskab i koncernen. I det sidste selskab er typisk lagt entreprenøraktiviteter, herunder gadebelysning, der tidligere var en integreret del af distributionsvirksomheden, men som nu er udskilt og hvis tjenester også tilbydes eksterne rekvirenter. Nogle koncerner har tillige et handelsselskab (men det er få, se nedenfor). En del er multienergisekskaber, der også står for vand og fjernvarme, og i nogle tilfælde også for kraftvarmeproduktion. En ny forretningsaktivitet i stærk vækst er bredbåndstjenester, som er opstået i tilknytning til kabellægningen af luftledninger, hvor det er billigt for selskaberne tillige at nedgrave et lyslederkabel.

Det er ikke kun andelsselskaberne, men også de kommunale selskaber, der har opbygget en koncernstruktur (som jo kræves i loven i forhold til forsyningspligt og kommercielle aktiviteter).

I stedet for at lægge aktiviteterne i egne datterselskaber har en del af de tidligere distributions-selskaber valgt at samarbejde med andre om først og fremmest forsyningspligt og elhandel.

I oversigten findes også nogle af transformerforeningerne. De fleste af disse ligger enten i Han Herred i Vendsyssel i HHE's område eller på Fyn i Energi Fyns område. Efter liberaliseringen har en del af disse selskaber brudt det tidligere tætte samarbejde med de to distributionsselskaber, fået selvstændig netkoncession og har fundet andre partnere til at løse driftsopgaver og forsyningspligt (se nedenfor).

Forsyningspligtselskaber

Der findes ikke så mange forsyningspligtselskaber som netselskaber, idet en del af de tidligere distributionsselskaber efter reformen valgte enten at slutte sig sammen om opgaven, der kræver en særlig og for sektoren uvant ekspertise, eller at overlade den til andre. Der er i alt ca. 40 forsyningspligtselskaber. Heraf er der ti store, der leverer til flere netselskabers område. Nogle som SEAS Elforsyning leverer til sit eget forsyningsområde samt til de kommunale forsyningsvirksomheder i området (fx Næstved og Nakskov). Andre som Scanenergi Elsalg og Forsyning leverer til en række adskilte forsyningsområder. De gamle, store selskaber, NESAs og KE, leverer kun til deres eget område. Det gælder også et stort nyt selskab som Sydvest Energi i Vestjylland. Endelig har en række mindre selskaber, herunder kommunale selskaber som Hillerød, Helsingør, Roskilde, Randers, Sæby og Frederikshavn valgt at oprette deres egne forsyningspligtselskaber. Disse vil dog i praksis købe markedstjenester hos de store selskaber, da indkøb af el, portefølje-forvaltning og balancehåndtering kræver særlig ekspertise. Fx køber Roskilde og Hillerød disse tjenester hos Vattenfall (se www.roskilde-forsyning.dk). Da loven kræver en selvstændig selskabsdannelse, er der i alle tilfælde tale om nye selskaber, også når de har samme forsyningsområde som et netselskab.

Der er flere interessante sager i forbindelse med dannelsen af forsyningspligtselskaber. Således ønskede syv transformerforeninger på Fyn i første omgang at overdrage forsyningspligtbevillingen til Energi Fyn, i hvis område de ligger. De fik imidlertid kolde fødder, da de fandt ud af, at Energi Fyn fremover selv ville stå for faktureringen af deres kunder og sendte derefter ansøgning om forsyningspligtbevilling til Energistyrelsen. Selv om de var for sent ude i forhold til de anmeldte tidsfrister, valgte styrelsen at imødekomme deres ansøgning, hvilket Energi Fyn efterføl-

gende klagede over til Energiklagenævnet, men uden at få medhold⁸. De syv transformerforeninger har i dag ELGAS Forsyning, der leverer til fynske kommunale selskaber, som forsyningspligtselskab.

Handelsselskaber

Der findes ca. 25 handelsselskaber i Danmark, der leverer el til kunder, der benytter sig af den frie handelsadgang⁹. I modsætning til net- og forsyningspligtselskaber er handelsselskaber ikke bundet af en bevilling og kan frit tilpasse deres aktiviteter til markedsvilkårene. Der sker hele tiden forskydninger i selskabsstrukturen som følge af ind- og udtræden og ændrede samarbejdsrelationer (se www.danskeenergi.dk).

Nogle af handelsselskaberne udspringer af et samarbejde mellem de tidligere distributionselskaber, det vil sige, at ejerskabet ligger hos netselskaberne. Der er fem sådanne sammenslutninger, hvoraf den største er Energi Danmark. De to store elselskaber, Københavns Energi og NESAs, har ligesom et mindre, ELRO (Amba), deres eget handelsselskab. De fleste af de resterende handelsselskaber er enten ejet af danske og udenlandske producenter (som Elsam, Energi E2, Fortum og Vattenfall) eller af olieselskaber (DONG, OK, Statoil og Shell). Nogle enkelte repræsenterer mæglervirksomheder uden tilknytning til energiselskaber (Helia Energisalg og Markedskraft Danmark).

11. Nogle cases til belysning af udviklingen i selskabsstrukturen på detailmarkedet

Det følgende repræsenterer ikke en systematisk gennemgang af alle de danske distributionselskaber efter elreformen, men blot nogle cases, der er udvalgt for at illustrere bredden i de organisatoriske tilpasninger til de nye vilkår.

1. *NRGi* er et østjysk samarbejde omkring Århus, der opstod ved en udskillelse af elforsyningen hos Århus Kommunale Værker og den efterfølgende sammenlægning med andelsselskabet Arke, der tidligere forsynede forstæderne og omegnen, og to andre andelsselskaber. Det er i dag blandt de ti største elselskaber. *NRGi* er et a.m.b.a., der ejer fire aktieselskaber, *NRGi Lokalvarme A/S*, *NRGi Net A/S*, *NRGi Construction A/S* og *NRGi Handel A/S*.

Sammen med ESS, Tre-For og Energi Horsen har *NRGi* dannet forsyningspligtselskabet Forsyning A/S, ligesom det er en vigtig parthaver i handelsselskabet Energi Danmark. Dette selskab blev oprindeligt stiftet i 1993 som et strategisk samarbejde mellem en række store jyske elselskaber. Det oprettede kort tid efter DISAM som det første handelsselskab i Danmark, som senere skiftede navn til Energi Danmark. Ejerkredsen til selskabet, der i dag er landets største handelsselskab, har skiftet flere gange i tidens løb og omfatter i dag følgende selskaber: Elgas Handel A/S (forsyningspligtselskab), Energi Horsens A.m.b.a., Energi Nord Handel A/S (tilknyttet forsyningspligtselskab), ESS Erhverv A/S, *NRGi* a.m.b.a., SEAS-NVE A.m.b.a., SEAS-NVE Strømmen A/S (forsyningspligtselskab), Tre-For El-handel A/S. De tilsluttede selskaber er begyndt at bruge fælles logo med Energi Danmark.

Denne case er et eksempel på tilpasning til de nye betingelser inden for den traditionelle elsektor gennem sammenslutning af og samarbejde mellem eksisterende virksomheder.

8 Se klage til Energiklagenævnet fra Energi Fyn Forsyningspligt A/S over Energistyrelsens afgørelse af 4. februar 2002 og 8. oktober 2002 forsyningspligtbevilling, Afgørelse af 19. december 2003.

9 Elsam og Energi E2, der er opført som elhandelsselskaber, handler ikke med slutkunder, men kun på engros-markedet.

2. *Tre-For* er et andet østjysk elselskab, der ligeledes er opstået gennem sammenlægninger af områdets andelsselskaber og kommunale virksomheder. Moderselskabet er en selvejende institution, der ejer følgende selskaber: *Tre-For El-net A/S*, *Tre-For El-handel A/S*, *Tre-for Gas A/S*, *Tre-For Varme A/S* (tre selskaber for henholdsvis Fredericia, Kolding og Vejle), *Tre-For Vand A/S*, *Tre-For Entreprise A/S* og *Tre-For Ejendomme A/S*. Der er således i større omfang end hos NRGi tale om en multienergivirksomhed med andre forretningsområder end el. *Tre-For* er med i *Forsyning A/S* og i handelsselskabet *Energi Danmark*.

Tre-For er resultatet af gentagne sammenlægninger i trekantsområdet gennem de sidste ti år, hvor de kommunale byselskaber og omegnens andelsselskaber først fusionerede og derefter indgik i det nuværende samarbejde. Således fusionerede *KOH* og *Kolding Kommune* til *KOE* i 1995, mens *BHHH* og *Horsens Kommunes Belysningsvæsen* i 1997 fusionerede til *Energi Horsens*.

3. *AKE (Aalborg Kommune Energiforsyningen)* er et eksempel på en kommunal forsyningsvirksomhed, der fortrinsvis har tilpasset sig til de nye tider ved en intern reorganisering. *AKE* er blevet omdannet til en koncern, der i dag består af tre selskaber: *AKE Net*, *AKE Forsyning A/S* og *AKE Entreprise A/S*. *AKE* ejer sammen med fem andre nordjyske elselskaber handelsselskabet *Nordjysk Elhandel*.

Også andre kommunale elforsyningsvirksomheder har valgt en lignende tilpasning til liberaliseringen og den nye ellovs krav. Dette gælder først og fremmest *Københavns Energi*, der er en multienergivirksomhed, der ud over el leverer gas, fjernvarme, vand og spildevandshåndtering. Netvirksomheden drives direkte af *Københavns Energi*, mens forsyningspligt og handel drives i særlige aktieselskaber.

4. *BOE (Brønderslev og Oplands Elforsyning)* er et eksempel på et andelsselskab, der ligesom de nævnte kommunale elforsyninger har valgt at tilpasse sig de nye vilkår inden for den eksisterende virksomhed. Moderselskabet er i dag en selvejende institution (hvilket også tidligere var det normale valg af organisationsform ved sammenslutninger af kommunale virksomheder og andelsselskaber), der ejer tre virksomheder: *BOE Net A/S*, *BOE Forsyning A/S* og *BOE Service A/S*. Ligesom *AKE* er *BOE* medejer af *Nordjysk Elhandel A/S*.

5. Det er ikke alle østjyske selskaber, der er gået sammen i større enheder. Omkring *Århus* har fire mindre andelsselskaber, *Brabrand Elselskab*, *Galten Elværk*, *Viby El-værk* og *Østjysk Energi* opretholdt selvstændigheden, men er gået sammen om forsyningspligt og handel (henholdsvis *Lokalenergi Handel A/S* og *Lokalenergi Forsyning A/S*).

6. I *Vestjylland* har der været langt færre sammenlægninger end i *Østjylland*. Her består en række af de tidligere transformerforeninger – mod alle forventninger – fortsat. Af historiske grunde har de især været udbredt i *Han Herred*, hvor der i dag er omkring 20, der fortsat er organiserede som andelsselskaber. *Videbæk Energiforsyning* er et sådant lille andelsselskab (100 år gammelt) tæt på *Ringkøbing* med omkring 2.000 kunder. I henhold til vedtægterne kræver det stadig fod under eget bord at blive andelshaver. Kunderne forsynes fra *Scanenergi A/S*, der ejes af ni mindre elværker (2.-15.000 kunder) sammen med to norske selskaber (*Statkraft* og *Fjordkraft*).

7. *Vestjylland* rummer også andet end små andelsselskaber, der har fortsat virksomheden efter

elreformen. Her findes således omkring Esbjerg landets i dag fjerde største elselskab, Sydvest Energi (a.m.b.a.). Det er resultatet af en fusion i to omgange mellem fem selskaber i området. Selskabet har eget forsyningspligtselskab. Koncernen består af Sydvest Energi Holding A/S, Net A/S, Forsyning A/S, Salg A/S og Teknik A/S. I beskrivelsen af koncernen på Sydvest Energis hjemmeside (www.sydvestenergi.com) virker de enkelte A/S'er mere som funktionsbestemte afdelinger i en enkelt virksomhed end som selvstændige selskaber med egne forretningsområder.

En anden variant af den funktionsopdelte tilpasning til ellovens formkrav findes fx hos Ikast Værkerne og Energi Hobro, hvor de fleste medarbejdere er ansat hos det koncerntilknyttede serviceselskab.

8. Fyn er det andet sted, hvor de helt små elselskaber har overlevet i større antal. Her driver syv tidligere transformerforeninger med tilsammen 11.000 kunder (nogle af dem har under 1.000 kunder) selv deres net og har hver eget forsyningspligtselskab. De har dannet en samarbejdsorganisation TRAFØ SYV, der karakteriseres på følgende måde: »Samarbejdet bygger for en stor del på gensidig orientering, koordinering og rådgivning i forbindelse med administrationen af det frie elmarked. Vi samarbejder ligeledes om en del af de praktiske opgaver, vi er pålagt jf. lovgivningen, bl.a. statistisk målerkontrol og driftslederansvar mv.« (Nr. Broby-Vøjstrup Netselskab a.m.b.a. hjemmeside, www.nrbroby.net).

De syv transformerforeninger har også samarbejde med større selskaber i området: »Ud over disse relationer i TRAFØ SYV har vi et driftsmæssigt samarbejde med Odense Energi vedrørende måleoperatøropgaven og behandling af elektronisk leverandørskifte. Den forsyningspligtige el (markedsdel) køber vi hos ELGAS Forsyning. Baggrunden for konstruktionen er den tidligere omtalte konflikt med Energi Fyn, i hvis område foreningerne ligger, og som efter elreformen ønskede at overtage hele administrationen af deres elforsyning.

9. Østdanmark er i dag domineret af tre store selskaber, Københavns Energi, NESÅ og SEAS-NVE. I de to sidstnævntes områder har en række kommunale elforsyningsvirksomheder valgt at fortsætte efter elreformen (se ovenfor). I NESÅ's område har de også fået forsyningsbevilling, men fravalgt NESÅ som leverandør og får i stedet de nødvendige tjenester leveret gennem kontrakt med et andet selskab (fx køber Hillerød og Roskilde tjenester hos Vattenfall). I modsætning hertil leveres disse tjenester i SEAS-NVE's område fra dettes forsyningspligtselskab (SEAS-NVE Strømmen A/S).

12. Sager om problematisk unbundling

For distribution af el til slutkunder gælder eventuelle problemer med unbundling dels forholdet mellem netdrift og forsyningspligt/handel og dels forholdet mellem forsyningspligt og handel. Vedrørende det første har der været flere sager om sendrægtig og fejlagtig behandling af leverandørskift hos netselskaber. Dette gælder især for lavspændingskunder, der ved leverandørskift er underlagt et særligt system med skabelonmåling (se Olsen 2006). Problemerne kan selvfølgelig skyldes sædvanlige indkørvanskeligheder ved nye administrative systemer, men kan også være et udtryk for et forsøg på at beskytte det koncerninterne elsalg. Det fremgår af Energitilsynets Årsberetning for 2004, at der har været betydelige problemer med den nødvendige udveksling af måledata, og at branchen ikke har udvist den fornødne ihærdighed for at løse problemer-

ne¹⁰. Tilsynet nævner i beretningen, at det »overvejer at foreslå ministeren at ændre elforsyningsloven, såfremt aktørerne på markedet på dette felt ikke lever op til hensigten med liberaliseringen af elmarkedet«.

Vedrørende forholdet mellem forsyningspligt og handel har der været rejst en række sager af Energitilsynet for 2002, hvor forsyningspligtselskaber hævdes at have betalt for meget for elkøb til de koncerntilknyttede handelsselskaber. Tilsynet skriver om dette i sin årsberetning for 2004:

»Der er specielle træk ved de enkelte sager. Men i mange tilfælde handler det om, at forsyningspligtselskabet har købt el hos et koncernforbundet handelsselskab til en pris, der efter Tilsynets vurdering ikke afspejler markedsvilkår. Eksempelvis har handelsselskabet solgt indkøbt el videre med en væsentlig fortjeneste uden – så vidt Energitilsynet kan konstatere – at have tilført transaktionen nogen værdi af betydning. Forsyningspligtselskabet kunne i princippet lige så godt have købt sin elektricitet direkte hos den oprindelige sælger uden at behøve at betale millionbeløb til det koncernforbundne handelsselskab« (www.energitilsynet.dk)¹¹.

En anden sag om problematisk unbundling blev rejst over for tilsynet af en virksomhed, som klagede over, at forsyningspligtselskabet, som virksomheden ønskede at vende tilbage til, administrerede kundeforholdet gennem et koncerntilknyttet selskab¹². En lignende sag vedrører Københavns Energi, hvor tilsynet fandt, at handelsvirksomheden KE Marked A/S på alt for lempelige vilkår havde fået adgang til forsyningspligtvirksomheden KE Kunde A/S's kundekartotek og til at markedsføre sig over for de i kartoteket opførte kunder¹³.

13. Konkluderende bemærkninger

Det er muligt at formulere to alternative antagelser, der udtrykker henholdsvis en positiv og en negativ forventning til, om elreformens intentioner om at adskille monopol og konkurrence (såkaldt »unbundling«) for herved at sikre fungerende konkurrence er lykkedes:

1. Unbundlingen har virket efter hensigten – monopol og konkurrence fungerer de facto som adskilte aktiviteter.
2. Unbundlingen har ikke virket – både de historiske bånd og accepten af, at monopol- og konkurrencevirksomheder fortsat kan indgå i samme koncern, har forhindret en reel adskillelse.

Svaret er både og, idet der kan argumenteres for rigtigheden af begge antagelser, blot for forskellige dele af elsektoren. Ved gennemgangen ovenfor af adskillelsen mellem transmission og systemansvar var konklusionen, at unbundlingen har været reel. Flere indikatorer peger således på, at de nye systemansvarlige selskaber har opbygget en organisation, der formår at handle selvstændigt i forhold til de producenter, de tidligere delte virksomhed med. Dette har bidraget med nogle vigtige rammebetingelser for at sikre indfrielsen af elreformens målsætning om at indføre funge-

10 Dansk Landbrugs Elforsyning (DLE) havde klaget over, at en række netselskaber ikke leverede de måledata til selskabets operatør, som skulle danne grundlag for DLE's udskrivning af regninger til ca. 4.800 landbrugsbedrifter, der køber el på markedsvilkår hos DLE. DLE kunne derfor ikke udskrive regninger til kunderne (www.energitilsynet.dk).

11 De berørte selskaber og deres brancheorganisation, Dansk Energi, er ikke enige i påstanden og har anket sagerne til Energiklagenævnet.

12 Forsyning A/S – Klage fra Brdr. Ewers A/S om sammenblanding af regulerede og ikke-regulerede forretningsområder hos forsyningselskabet (manglende gennemsigtighed), 27. oktober 2003 (www.energitilsynet.dk).

13 Københavns Energi – intern afregning vedr. overdragelse af kundedata, adgang til KE (net) og KE Kunde A/S samfakturering og markedsføring, 30. juni 2003 (www.energitilsynet.dk).

rende konkurrence (dette diskuteres fra andre synsvinkler i arbejdsrapporten om konkurrence, se Olsen 2006).

For distributionen er svaret mere tvivlsomt og peger i retning af antagelse 2. Den opdeling i juridiske enheder for net og salg af el, der har fundet sted for at opfylde lovens krav, virker i mange tilfælde mere formel end reel. Dette gælder både i de tilfælde, hvor tilpasningen til lovens krav er sket ved at omdanne distributionsvirksomheden til en koncern, og i de tilfælde, hvor der gennem fusioner er dannet større enheder. For så vidt angår opdelingen mellem netvirksomhed og forsyningspligt er det i overensstemmelse med lovens intentioner om at gøre det muligt for de tidligere distributionsselskaber at fortsætte med begge aktiviteter. Da forsyningspligtselskaberne alene tegner sig for over 50% af den samlede elhandel (se Larsen et al. 2006), betyder det, at de tidligere distributionsselskaber har formået at bevare både netdrift og salg af el som koncerninterne aktiviteter. Dette indtryk forstærkes af, at de handelsselskaber, der forsyner den resterende del af elmarkedet, for langt de flestes vedkommende er en del af de koncerner, der har afløst de tidligere distributionsselskaber. Dette behøver ikke i sig selv at være et problem for indførelsen af konkurrence, fordi det nu er muligt at kapre kunder hos hinanden. Men det kan være et problem, hvis slutbrugerne ikke oplever, at de enkelte dele af deres elleverance er blevet ubundlet og derfor kan købes hos forskellige leverandører.

En række sager ved Energitilsynet viser, at der har været problemer med adskillelsen mellem såvel netdrift og forsyningspligt som mellem forsyningspligt og elhandel.

Referencer

- Armstrong, M.; S. Cowan og J. Vickers (1995): *Regulatory Reform*, London: The MIT Press.
- Baumol, William J. (1982): Contestable Markets: An Uprising in the Theory of Industry Structure. *American Economic Review* 72(1), 1-15.
- Bladh, M. (2002): *Kraftbolagen, kommunerna och elavregleringen. Ägarförändringar i elbranschen 1991-2002*, Arbetsnotat, Tema Teknik och Social förändring, Linköping Universitet.
- Commission of the European Communities (2005): *Annual Report on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market*, COM(2004) 863 final, the Technical Annexes, Bruxelles.
- Dansk Energi, *Dansk Elforsyning Statistik 2004*, København.
- EU (1996): *Europa-Parlamentets og Rådets Direktiv 96/92/EF af 19. december 1996 om fælles regler for det indre marked for elektricitet*.
- Federspiel, S. (2002): *Dynamikken bag energien. Det østdanske produktions- og transmissions-samarbejde 1960-2000*, Ballerup: Elkraft System.
- Fejø, J. (2003): *EU-Konkurrenceret*, København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Goldberg, V.P. (1976): Regulation and Administered Contracts, *Bell Journal of Economics* (7) 426-48.
- Larsen, A.; Jesper Munksgaard, Ole Jess Olsen, Lene Holm Pedersen, Olaf Rieper og Eva Moll Sørensen (2004): *Virkemidler i den danske elreform. Foreløbige antagelser om sammenhænge mellem kontekst, mekanismer og resultater* (outcome).
- Larsen, A., K.B. Nielsen og O. Rieper (2006): *Forbrugerbeskyttelse og forsyningspligtselskaber*. Working paper. akf.

Lov 234 om elforsyning, 28. maj 1999.

Newbery, D.M. (1999): *Privatization, Restructuring, and Regulation of Network Utilities*, London: The MIT Press.

Olsen, O.J. (2006): *Konkurrence på det danske elmarked efter reformen i 1999*. Working paper. akf.

Olsen, O.J. og K. Skytte (2002): Consumer Ownership in Liberalized Electricity Markets. The case of Denmark, *Annals of Public and Cooperative Economy* (73) 69-88.

Perry, M.K. (1989): Vertical Integration, Determinants and Effects. I: R. Schmalensee og R.D. Willig (red.), *Handbook of Industrial Organization*, Vol. I, Amsterdam: North-Holland.

Tirole, J. (1988): *The Theory of Industrial Organization*, London: The MIT Press.

Wistoft, B.; F. Petersen og H.M. Hansen (1991 og 1992): *Elektricitetens Aarhundrede: Dansk elforsynings historie*, Bind 1 og 2, København: Danske Elværkers Forening.

Appendiks

67 danske distributionsselskaber efter elreformen*

Netselskab	Selskabsform	Moder-selskab	Koncern		Hvad indgår i samarbejdet?			Antal kunder i 1000
			Egen	Med andre	Forsyningspligt	Handel	Andet	
1.AKE Net elforsyningen	Komm. forvalt.		A/S for fors.pligt og service	X		Nordjysk elhandel		59
2. Bjerringbro elværk	Andels-sel.			X	X			2
3. BOE	A/S	Selvej. inst.	Fors.pligt	X		Nordjysk elhandel		25
4. Brabrand elskab	A/S	Andels-sel.		X	Lokal energi-forsyning	Lokal energi-forsyning		8
5. Elro	A/S	Andels-sel.	A/S for fors.pligt, handel og service					46
6. EnergiGrup-pen Jylland	A/S	DONG (Herning Komm.)	A/S for varme, vand, biomas-seprod. og service	X	Scan-energi			39
7. Energi Hobro	A/S	Kommunalt	A/S for fors.pligt og service – alle ansatte i service	X		Midtjysk Elhandel		6
8. Energi Horsens	A/S	Amba	Erhverv A/S	X	T3 Forsyning	Energi Danmark		48
9. Energi Randers	A/S			X		Midtjysk Elhandel		31
10. Energi Midt	A/S	Amba	Fusion fra 2002	X	Energi-Midt Forsyning	Energi-Midt Handel		162
11. ENV	A/S	Amba	X	X	Energi Nord Forsyning	Energi Nord Handel		51
12. ESS	A/S	Amba	Service A/S	X	T3 Forsyning A/S			88
13. ESV	A/S	Amba		X	Energi Nord Forsyning	Energi Nord Handel		36
14. Fjerritslev	Andels-sel.			X	HHE			2
15. Frederikshavn Forsyning	A/S (100%)							18

Netselskab	Selskabsform	Moder-selskab	Koncern		Hvad indgår i samarbejdet?			Antal kunder i 1000
			Egen	Med andre	Forsyningspligt	Handel	Andet	
	komm.)							
16. Galten Elværk	A/S		Service	X	Lokal energiforsyning A/S	Lokal energiforsyning A/S		20
17. Grindsted EI- og varmegværk	A/S	Amba	KV-produktion	X	Scan-energi	Scan-energi		5
18. HEF	A/S	Amba		X	Energi Nord Forsyning	Energi Nord Handel		66
19. HHE	A/S	Amba	A/S for fors.pligt og service	X	Leverer til transformerfor- eninger i Han Her- red			4
20. Hurup El- værk	A/S	Amba	Fjernvar- me og vand	X	Scan-energi	Scan-energi		2
21. Ikast Vær- kerne	A/S	Amba	Andels- sel. for fjernvar- me, vand og ser- vice, personale i sidst- nævnte	X	Scan-energi	Scan-energi		8
22. Kibæk El- værk	Andels- sel.			X	?	?		1
23. MES	A/S	Amba	X	X	Scan-energi	Scan-energi		14
24. Nibe Elfor- syning	Andels- sel.	?	Forsy- ningspligt A/S					2
25. NOE	Andels- sel.	Amba	Forsy- ningspligt A/S			NOE Handel		26
26. NRGi (fusi- on fra 2001)	A/S	Amba	A/S for fors.pligt, handel, varme og service	X	Forsy- ning A/S	Energi Danmark		140
27. RAH	A/S	Amba	?		Scan-energi	Scan-energi		24
28. Ringkøbing	A/S	Komm.		X	Scan-energi	Scan-energi		3
29. Skjern	A/S	Komm.			Scan-energi	Scan-energi		4
30. Struer	A/S (100% komm.)	Komm.	A/S for varme, vand og	X	Scan-energi	Scan-energi		6

Netselskab	Selskabsform	Moder-sel-skab	Koncern		Hvad indgår i samarbejdet?			Antal kunder i 1000
			Egen service	Med andre	Forsyningspligt	Handel	Andet	
31. Sunds	Andels-sel.			X	Scan-energi	Scan-energi		2
32. Sydvest Energi	A/S	Amba (resultat af fusion i 2001)	Forsyningspligt A/S	X	Forsyner også få andre i området	Sydvest Energi		157
33. Sæby	Komm. forvalt.	Komm.	Forsyningspligt A/S					4
34. Tarm El-værk	A/S	Amba		X	Scan-energi	Scan-energi		2
35. Thy Høj-spændingsværk	A/S	Amba (fusion efter elreform)	Service A/S	X	Scan-energi	Scan-energi		42
36. Tre-for	A/S	Selvej. inst.	A/S for fors.pligt, gas, varme, vand og service	X	Forsyning A/S	Energi Danmark		116
37. Vestforsyning	A/S (100% komm.)	Komm.	Komm. Forsyning A/S	X	Scan-energi	Scan-energi		18
38. Energi Viborg	A/S (100% komm.)	Komm.	Forsyningspligt A/S	X		Midtjysk Elhandel		17
39. Viby Net	A/S	Amba	Forsynings-pligt					12
40. Videbæk	Andels-sel.		Vand og varme i samme selskab	X	Scan-energi	Scan-energi		2
41. Vildbjerg	Andels-sel.			X	Scan-energi	Scan-energi		5
42. VOS	Andels-sel.				Energi Midt Forsyning			5
43. Østjysk Energinet	A/S	Selvejende inst.	Service A/S	X	Lokal Energiforsyning A/S	Lokal Energiforsyning A/S		49
44. Aal	Andels-sel.			X	Sydvest Energi Forsyning	Sydvest Energiforsyning		2
45. Aars	Andels-sel.		Forsyningspligt					3
46. Brenderup	Andels-sel.			X	Elgas Forsyning		Driftsopgaver hos Odense Energi	1
47. Energi Fyn	A/S	Amba	A/S for fors.pligt, bredbånd					70

Netselskab	Selskabsform	Moder-selskab	Koncern		Hvad indgår i samarbejdet?			Antal kunder i 1000
			Egen og service	Med andre	Forsyningspligt	Handel	Andet	
48. Faaborg	A/S (100% komm.)	Komm.	A/S for vand, varme, affald og spildevand	X	Elgas Forsyning			13
49. LEF	A/S	Selv-ejende inst.		X	Elgas Forsyning	Elgas Forsyning		12
50. Nyborg	A/S (100% komm.)	Komm.	A/S for forsyning	X	Elgas Forsyning	Elgas Forsyning		9
51. Nørre Broby-Vøjstrup	Andels-sel.	Amba		X (samarbejde med andre transformerfor- eninger i TRAFOSYV)	Elgas Forsyning	Elgas Forsyning	Drifts- opgaver hos Odense Energi	1
52. Odense	A/S (100% komm.)	Komm.		X	Elgas Forsyning	Elgas Forsyning		71
53. Pårup	Andels-sel.			X (samarbejde med andre transformerfor- eninger i TRAFOSYV)	Elgas Forsyning (har formelt eget selskab, der køber hos Elgas)	Elgas Forsyning	Driftsop- gaver hos Odense Energi	2
54. Ravdex	A/S	Selv-ejende inst.	A/S for fors.pligt og handel					14
55. Ringe	Andels-sel.			X (samarbejde med andre transformerfor- eninger i TRAFOSYV)	Elgas Forsyning	Elgas Forsyning	Driftsop- gaver hos Odense Energi	3
56. SEF Net	A/S	Selv-ejende inst.	A/S for fors.pligt, handel, bredbånd og service	X		Medejer af Elgas)		29
57. Ærø	A/S	Amba	A/S for fors.pligt og service					5

Netselskab	Selskabsform	Mødelselskab	Koncern		Hvad indgår i samarbejdet?			Antal kunder i 1000
			Egen	Med andre	Forsyningspligt	Handel	Andet	
58. Frederiksberg	A/S (100% komm.)	Komm.	A/S for fors.pligt og kommunale virks.					58
59. Helsingør	Komm. forvalt.		Forsyningspligt A/S					17
60. Hillerød	Komm. forvalt.		Forsyningspligt A/S					13
61. Korsør	A/S (100% komm.)	Komm.	Forsyningspligt A/S					9
62. Københavns Energi	Komm. forvalt.		Kommunal forsyningsvirk. for gas, varme og vand, A/S for fors.pligt, handel og service (tele)					343
63. Køge	Komm. forvalt.		Kommunal forsyningsvirk. for varme og antenne medarb. i driftselskab		Forsyningspligt fra SEAS-NVE			7
64. NESA	A/S	A/S	A/S for fors.pligt, handel, varme, og KV-produktion					538
65. Næstved	A/S		Komm. Forv.					16
66. SEAS-NVE	Andels-sel.	?	A/S for fors.pligt, handel og tele					312
67. SK-EI	A/S (100% komm.)	Komm.	A/S for vand, varme og service		Forsyningspligt fra SEAS-NVE			14

* Oplysningerne er indhentet fra selskabernes hjemmesider.